Стефан Жеромский.

ПОКУСА.

Наймолодший син ясновельможної пані Ганни Кривосуд Наславскої посьвятив ся духовному станови. Від хлопячих літ він виявляв незвичайне замилуванє до молитви, був тихий, покірний та по над усе поважний і сьвятий. Учив ся в Римі під оком далекого свояка — кардинала, де маючи ледви девятнацять літ скінчив славно семінарію. Коли ізза браку відповідних сил не міг висьвятити ся, прибув у перве від кількох літ до краю та замешкав у домі матери.

Помістив ся в нарожній кімнаті пустої і вохкої палати, як келія вязниці, спав на землї, постив без перерви, читав латинські книги, ночами мабуть бичував себе та носив волосяницю під споловілою сутанною. Був невимовно добрий, лагідний, незносно ввічливий та вибачливий.

Коли сїдав, то на самому беріжку крісла, немов лякав ся, щоб у хвилї вознесеня, яке могло наступити, не зачепив ся сутанною о столик; ходив на пальцях, немов під підошвами сандалів мав якісь містичні дротики, що хоронять від пороху землї; говорив нечувано біблїйною мовою, оминав людий, шептав молитви на вид сільських дївчат.

Що день досьвіта покидав кімнату та йшов на поля. Там найлекше міг знаходити поклики до Сотворителя, там найширше ширяли його мрії. Стежкою, втоптаною серед незмірного лану жита ступав на далеке узгірє, де в тїни сосон скривала ся лїсова, мохом обросла капличка.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-01 20:22 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112067880721
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Сьогодня йшов, як звичайно. Околиця тонула ще в сумерку ночи, хоча на сході горіла вже лілієва заграва свитаня. На колінцях житніх стеблин нависли грубі краплї, від яких змочила ся стежина. Під їх тягаром хиляло ся колося. Слабо осьвітлене досьвітком збіже, як велика хвиля тягло ся ген у гору аж до ліса, в який вдирало ся заливами. В повітрі висів запах землї і дозріваючого збіжя, що будить у людини почуте сил, здоровля та молодости. Острий, вохкий подих ліса тягнув із сеї чорної глубини дужих дерев. По їх вершках почало проливати ся небесне сяєво. Клерик ішов повільно, його ноги сунули ся без влади, рукою поводив по житї. З під його ніг виривали ся жайворонки і перепелицї та падали як камінє хутко в гущавину збіжя.

Сяєво розливало ся в ранню зорю: росло як велике полумя осьвічувало щілини, вузини та заломи серед чорних хмар, що лїниво спочивали над лїсом. Столїтнї смереки, що вінком оплїтали верх гори, вийшли з ночи несподївано великі; величні, як славянські жерцї. Галузя їх виставало на прозорому тлї блакитї, наче витягнені руки до сонця, що зійде.

Миттю сплинула над землею несподївана хвиля: се подув вітру, гонець свитаня злетїв зі смерекового галузя, оповіщуючи зїлям, травам, збіжам: сонце!...

Здавало ся, що земля задріжала, що починає бити ся її серце. Потім і вітер звинув крила і повис над землею в просторі, що наливав ся запахом живицї, лоз та збіжя. Настала хвилина мертвої тишини, довга і добра, настала таємнича хвилина сходу, коли ростини спалюють увесь вуголь, який тілько можуть втягти в себе.

Клерик глядів на зорю. Слова молитви спливали з його серця на уста, немов живиця на кору сосни на веснї. Дійшов до капличкн, отворив двері, збиті кілками з сірих дощечок, і впав на лице з розложеними руками перед образом Христа, змальованим незручно, простою рукою.

Душа його, здавало ся, втїкла з землї до стіп божих. За хвилину спадуть із його зїниць луски слїпоти, лице огляне Предвічного...

В тім розлягаєть ся простакуватий, брутальний, хлопський спів:

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-01 20:19 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112067880721
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Впала мені, впала до вподоби Ганна:
Білієть ся в полї як гусочка гарна.

У відповідь на сю пісоньку долїтала з далека иньша, жіноча:

Не я ся білїла, сороччина льняна,
А ти, Йванку, думав, що я мальована.

Клерик підвів ся з землї і станув на порозї каплички. Побачив високого парубка в сорочцї, босого, в соломяному брилї, занятого корчованем ялївцю на зрубі лїса. Він видирав із землї джаґаном корінє, обмотував собі руки галузками та витягав корчі разом із грудками землї. Стежкою йшла дївчина, що несла на плечех вязанку хопти. Конець спідницї заткнула за пояс, широкі рамена її збігали ся під тягаром до себе, підносила тільки голову окриту червоною хусткою в гору, де працював парубок. Коли станула на скрутї стежки, копач заступив їй дорогу, відвязав кінцї плахти з її грудий, вязку кинув на землю. Відпихала його руками, сьміючи ся...

Клерик заслонив собі очи долонями, але по хвилї руки його опали. В лїсї лунала нова їх пісня. Була се дивна музика... Лїс, наче торкнена струна дріжав та заносив ся від ударів сих двох голосів:

В городочку вишеньочка,
А в садочку дві —
Любив я тя, Ганко, змалку
Людям не собі.
Давав тобі черевички,
Ти не хотїла,
Була тодї молоденька,
Не зрозуміла...

Йшли в долину, між збіжями, що сягало їх голов, нахилених до себе. Голови сї ярко вирізували ся від сїрого жита, осьвітлені мідяним, могучим щитом сонця, що зійшло над беріг яру. Йшли довго межами, аж збіжє цїлком закрило їх.

Сльози пливуть із під замкнених вій клерика; він ломає руки. Невідомі слова, що звуть ся тугою і любовними бажанями, тиснуть ся йому до уст.

Говорить їх до мари з заплаканими очима, з довгими пасмами дївочого волося, до мари, що випливає з якоїсь печери і впадає йому на очи. Встає в ньому якась невідома сила, нагла, могутня, со-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-01 20:22 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112067880721
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

лодка, що втягає його в далекі простори. Дика свобода душі зірвала пута і вириваєть ся як молодий кінь до шаленого бігу.

По довгій хвилї, протягом якої був наче зціплений з тишиною піль і лугів, почав будити ся з півсну. Шелест якийсь стряс ним. Оглянув ся довкола і підняв очи в гору, в блакить: під сріблястою хмаркою повис жайворонок видзвонюючи звичайну свою місоньку. Думки бідного аскета злїтали за її відгомоном, зір прояснив ся помалу, сила налогу, сила віри обняла над ним утрачену владу.

— Боже, прости менї, прости! — шептали блїді уста.

З польського переклав В. Л.

Generated on 2015-08-01 20:22 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112067880721
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google
Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN